

PUBLIKACJA 2/2024

Odtworzone dziedzictwo kulturowe z dziedzictwem gospodarczym w zakresie mebla i stolarstwa.

Dziedzictwo kulturowe z dziedzictwem gospodarczym w zakresie meblarstwa i stolarstwa jest bardzo szerokim zagadnieniem. W niniejszej publikacji skupimy się na regionie Warmii i Mazur. W celu uporządkowania opracowania zostało ono podzielone na następujące zagadnienia:

- Maszyny i urządzenia wykorzystywane w stolarstwie dawniej i dziś
- Jak powstaje krzesło?

Maszyny i urządzenia wykorzystywane w meblarstwie dawniej i dziś

Rozwój stolarstwa ma związek z ciągłym udoskonalaniem narzędzi i urządzeń wykorzystywanych w procesie obróbki drewna i wytwarzania mebla. Pierwszym narzędziem, który był wykorzystywany przy wykonywaniu mebla to była siekiera wykonana z kamienia. Po wynalezieniu metalu to była piła listwowa, czyli na taśmie metalowej wycięto zęby.

Stolarstwo wcześniej było bardzo zróżnicowane względem stolarstwa dzisiejszego. Stanowisko pracy stolarz w danych czasach obejmowało:

- strugnice – wykonana z parzonego drewna bukowego. Strugnica nazywana była często stołem stolarskim. Strugnica

pełniła funkcję mocującą element podczas jego obróbki. Nie można jej było zastąpić czymś innym.

-cały ciąg narzędzi, które stanowiły wyposażenie stanowiska stolarza, a każde z tych narzędzi było przypisane do konkretnej operacji lub zabiegu stolarskiego. Narzędzia określano ciekawymi nazwami i zwrotami, najczęściej po niemiecku. Niektóre nazwy przetrwały wieki i dotrwały do współczesności. Najbardziej popularne narzędzia to:

- Piła – płatnica, otwornica, zasównica, przyrznicza

- Strug – po niemiecku *hebel*, jest to szerokie dłuto, osadzone w elemencie z drewna o określonym kształcie. Służą do uzyskania gładkiej powierzchni.
- Dłuta, żłobiarki – służą do wykonywania otworów i wgłębień o różnych kształtach i różnej głębokości.
- Pilniki, tarniki, zdzieraki
- Świdry, wiertła,
- Korby ręczne – służą do wprawienia w ruch obrotowy wiertła
- Młotki, podbijaki – służą do pobijania elementu drewnianego podczas montowania jego w meblu, a także pobijania dłuta
- Nóż stolarski
- Znaczniki i miary
- Ściski stolarskie
- Świdry ślimakowe – do wykonywania głębokich a nawet długich otworów przelotowych i nieprzelotowych.

tyłko / Głębokość

Korba do swidrow

Na poniższych zdjęciach prezentuję jak dawniej wyglądały podstawowe narzędzia stolarskie.

Zdjęcia pochodzą ze strony: www.starychmebliczar.pl

Współczesne stolarstwo bardzo różni się od tradycyjnych metod pracy stosowanych od połowy XX wieku. Rewolucja przemysłowa oraz nowe technologie unowocześniły warsztaty stolarskie, zastępując tradycyjne narzędzia na nowoczesne przyrządy do obróbki maszynowej. Całkowitą nowoczesnością są maszyny numerycznie sterowane CNC, które zastępują pracę fizyczną człowieka, uzyskując wysoką jakość i dokładność obrabianego elementu przy zachowaniu szybkości i powtarzalności wykonywania danych operacji.

Przykładowe nowoczesne maszyny stolarskie. <https://epiotrkow.pl/news/Maszyny-stolarskie--skompletuj-niezbjedne-wyposazenie-do-obrobki-drewna,44673>

Należy stwierdzić, że gdy możemy zastąpić całkowicie pracę mięśni ludzkich to jednak nie możemy zastąpić rozumu człowieka i jego inteligencji. Jednocześnie należy stwierdzić, że wiele prac

konserwatorskich nie można całkowicie unowocześnić i zmechanizować. Wykonuje to człowiek (stolarz) wykorzystując dawne narzędzia z jednoczesną starą metodyką wykonania.

Jak powstaje mebel do siedzenia - krzesło?

Mebel do siedzenia to krzesło, fotel, zydeł. Meble do siedzenia w różnych epokach przyjmowały różną konstrukcję:

- W okresie Neolitu gdy była znana siekiera kamienna były wykonywane już pewne meble z drewna. Należy stwierdzić, że pierwszy człowiek też poszukiwał miejsca do siedzenia – było nim kłoda lub pień, nawet kamień.
- Mebel do siedzenia w Średniowieczu to skrzynia która pełniła rolę przechowalniczą rzeczy, lecz można było na nią także usiąść. Miejsce gdzie można było usiąść nazywano siedziskiem.
- Mebel do siedzenia w Renesansie charakteryzowały dwie deski, stanowiące podpory odchylone na boki oraz drewniane siedzisko przytwierdzone do oparcia. Mebel ten nazywano krzesłem, które powstało we Włoszech i nazywano *Sqabello*.
- Mebel do siedzenia w Baroku miał następującą budowę: siedzisko w kształcie prostokąta. Siedzisko było podparte na czterech nogach, wykonanych jako toczony lub graniaki a nawet rzeźbione nogi. Do całości było przymocowane wysokie oparcie.

Tak po krótko przedstawiłem historię powstania krzesła.

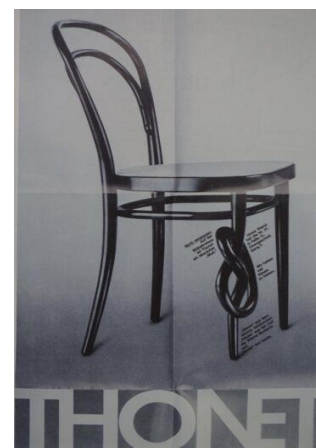
Meble do siedzenia znalazły swoje miejsce nie tylko w istnieniu ludzkości, ale także w historii i polityce. Meble do siedzenia pełniły rolę prestiżową i wyróżniającą:

- w Egipcie - były dostępne tylko dla rodzin Faraona.
- na dworze Ludwika XIV – mogły siedzieć jedynie wybrane przez niego osoby.

Prekursorem powstawania krzesła współczesnego, którego charakteryzują gięte elementy był Michał Thonet (1796-1875) który opracował metodę gięcia drewna.

Bardzo prestiżowym krzesłem stał się fotel z wysokim oparciem, które nazywano tronem. Fotel był i jest wykorzystywany przez władców i duchownych. Dlatego też uważa się że jest to atrybut władzy.

Spróbujmy na mebel do siedzenia – krzesło – spojrzeć w czasie teraźniejszym i dokonać analizy jak powstaje krzesło. Analizy dokonam na przykładzie krzesła produkowanych w firmie AJRAM. W tym miejscu należy stwierdzić, że firma od przeszło 40-stu lat prowadzi produkcję krzesła. Na uwagę zasługuje fakt, że założyciel firmy – Kazimierz Łesyk, już od ok. 55 lat brał i nadal bierze udział przy obróbce drewna. Założyciel firmy mówi, że obróbką drewna i wykonawstwem rzeczy na potrzeby

www.starychmebliczar.pl

własne wykonywał jego ojciec i przodkowie ojca, a obecnie ich pracę kontynuują kolejne pokolenia. W związku z tym można powiedzieć, że zarówno firma AJRAM jak i rodzina Łesyk przyczynia się do tworzenia i kultywowania dziedzictwa kulturowego w regionie Warmii i Mazur w dziedzinie meblarstwa.

Proces tworzenia danego krzesła w firmie AJRAM przebiega zgodnie z opracowaną procedurą realizowaną w etapach:

- tworzenie konceptu - na tym etapie tworzona jest wizualizacja i różnego rodzaju ocena,
 - wykonanie prototypów oraz następną oceną i badania nad prototypem. Wykonanie korekt.
 - wykonanie wzoru oraz dalsze badania i wszelkiego rodzaju oceny,
 - procedura zabezpieczania wzoru jako tworu intelektualnego. Wzór otrzymuje nazwę identyfikacyjną,
 - proces marketingowy,
 - uruchomienie serii próbnej i reklamowej,
 - realizacja zamówienia,
 - prace dalsze polegające na badaniu tzw. żywotności wzoru na rynku.
- Wymieniona procedura wymaga długiego okresu jej realizowania.

Proces powstawania krzesła można również rozpatrywać od strony technologicznej. Proces produkcji rozpoczyna się od odpowiedniego przygotowania materiału podstawowego do produkcji naszych krzesła, czyli drewna. Stąd też bardzo ważne jest racjonalne gospodarowanie zasobami leśnymi o którym mówiłem w poprzednim opracowaniu. Pierwszym etapem jest tzw. przetarcie okrągłego drewna przywiezionego z lasu (dłużycy tartacznej) na tarcicę (deski). Tą operację technologiczną wykonuje się w traku. Operator traka decyduje na jaką grubość tarcicy zostanie rozcięta dłużycy. Następnie tarcica zostaje ułożona w odpowiednie pryzmy zwane sztaplami i pozostawiona na pewien czas do tzw. sezonowania na odkrytym placu składowym w naturalnych warunkach atmosferycznych na około 4-5 miesięcy. Po tym czasie sztaple z tarcicą ładowane są do komory suszarni i poddane procesowi suszenia. Tarcica suszona jest do wilgotności w przedziale 6-8% - to optymalna wilgotność drewna do produkcji mebli. Po wysuszeniu, tarcica trafia na stanowisko przyżynałni, gdzie wycinane są z każdej deski różne fryzy (wstępnie ukształtowane elementy drewniane). Następnie fryzy są transportowane na halę maszynowni i obrabiane w zależności od przyjętej dla danego elementu krzesła technologii oraz ścieżki obróbczej, na odpowiednich maszynach. Maszyny wykorzystane do produkcji poszczególnych elementów to m.in.: tokarki, frezarki, prasa prądów wysokich częstotliwości, prasa Thoneta, strugarka czterostronna, kopiarka przestrzenna, tokarko-frezarki CNC, szlifierki (ręczne, orbitalne lub agregaty szlifierskie). Na ściskach do klejenie stelaży krzesła, poszczególne gotowe elementy danego modelu krzesła łączy się ze sobą za pomocą kleju i uzyskuje się gotowy stelaż krzesła. Po sklejeniu stelaż poddawany jest barwieniu i lakierowaniu na żądany kolor. Lakierowanie, olejowanie lub barwienie może odbywać się ręcznie lub za pomocą robota lakierniczego. Żeby powstało gotowe krzesło należy wykonać do niego tapicerkę (ten etap nie dotyczy krzesła w całości drewnianych). W pierwszym etapie na dziale krojowni wycina się wykroje kształtowe poszczególnych elementów pokrowców danego modelu krzesła. Następnie te wykroje, na dziale szwalni, zszywa się w pokrowiec. W zależności od modelu krzesła - na siedzisko, na

siedzisko i oparcie, na oparcie etc. W ostatnim etapie produkcji elementy pod tapicerkę pokrywa się pianką i tapiceruje je uszytym wcześniej pokrowcem i łączy się ze stelażem krzesła.

Prezentacja zasadniczego tematu publikacji, zarówno pierwszej jak i drugiej daje podstawę do sformułowania kilku wniosków:

- dziedzictwo kulturowe odgrywa kluczową rolę w życiu i historii ludzkości,
- dziedzictwo kulturowe służy jako źródło inspiracji, tworząc podstawę do dalszych działań w kierunku artystycznym i wymiany kulturowej,
- dziedzictwo kulturowe wpływa na wartości i przekonania o poczuciu określonej przynależności,
- dziedzictwo kulturowe naszego regionu Warmii i Mazur stanowi źródło do dalszego rozwoju,

My jako świadkowie przekazanej nam przeszłości w dziedzinie meblarstwa od naszych przodków, musimy je chronić i zachowywać dla dalszych pokoleń.

Na zakończenie możemy przyjąć ze 100% pewnością, że dziedzictwo jest wynikiem historycznego rozwoju danego obszaru, który staje się dziedzictwem wtedy gdy pewne elementy przeszłości zostaną uznane za warte zachowania i przekazania następnym pokoleniom.

Opracował

Kazimierz Łesyk